

PRACOWNIA KONSERWACJI DZIEŁ SZTUKI

Barbara Wantuch

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
RENOWACJI POMNIKA POWSTAŃCÓW 1863 R.
NA CMENTARZU PARAFIALNO-KOMUNALNYM
W MIECHOWIE**

Barbara
PRACOWNIA KONSERWACJI DZIEŁ SZTUKI
Barbara Aleksiejew-Wantuch
31-029 Kraków
ul. Zybkiewicza 5/112

Opracowała: mgr Barbara Aleksiejew-Wantuch

HISTORIA I OPIS POMNIKA

Pomnik nagrobny powstańców 1863 r. znajduje się blisko głównego wejścia na cmentarz w Miechowie przy ul. Piłsudskiego. Pomnik wybudowano w roku 1922 ku czci poległych powstańców biorących udział w bitwie pod Miechowem dnia 17 lutego 1863 r.

Bitwa pod Miechowem to jedno ze starć powstania styczniowego, do którego doszło 17 lutego 1863 pod Miechowem. Oddział polski pod dowództwem płk Apolinarego Kurowskiego w sile ok. 2 500 ludzi, w ramach opanowania trójkąta granicznego między zaborami, zaatakował Miechów licząc na zaskoczenie i słabość Rosjan. Ci jednak przewidzieli (lub ktoś zdradził) działania Polaków, więc wzmocnili w przeddzień załogę i przygotowali się do obrony. Początkowo powstańcy odnieśli sukces. Użycie jednak polskiej kawalerii w wąskich uliczkach spowodowało wysokie straty, szczególnie z powodu prowadzonego przez rosyjskich żołnierzy gęstego ognia z broni palnej. Bitwa zakończyła się paniką i klęską atakujących, którzy w większości poszli w rozsypkę. Oddział Kurowskiego przestał istnieć.

W bitwie wziął udział kosynier, uczeń szkół krakowskich - Feliks Gniazdowski. Był on autorem Opisu wyprawy pod Miechów, który został skonfiskowany przez Rosjan 29 stycznia 1864 w Krakowie. Późniejsze losy tego rękopisu, jak i autora nie są znane.

Według danych rosyjskich zginęło 200 powstańców. Po bitwie Rosjanie dobijali rannych lub wrzucali razem z zabitymi do dołu z wapnem. W ramach represji wywołano pożar miasta, którego nie pozwolono gasić.

Właśnie w miejscu zbiorowej mogiły (dołu z wapnem) po roku 1905 na mogile postawiony był krzyż drewniany. Dnia 17 lutego 1922 r. nastąpiło odsłonięcie obecnego pomnika nagrobnego ufundowanego ze składek społeczeństwa miechowskiego.

Pomnik wykonany z piaskowca szydlowieckiego okala 12 kamiennych pachółków połączonych żelaznym, ozdobnym łańcuchem.

Postument w kształcie prostopadłościanu stojącego zwieńczony daszkiem spadzistym z dekoracją w formie ślimacznic. Na nim usytuowano krzyż.

Na licu zadaszenia napis D.O.M. czyli skrót z j. łac. „*Domus Omnium Mortuorum*”- „*Dom wszystkich zmarłych*”.

W górnej części trzonu pomnika osadzono płaskorzeźbioną płytę metalową z wizerunkiem Matki Boskiej Częstochowskiej, sygnowaną przez rzeźbiarza Tadeusza Błotnickiego. Pod nią płaskorzeźbione herby Polski oraz Powstania.

Poniżej płaskorzeźby inskrypcja na płycie z czarnego granitu z inskrypcją:

*„Bohaterom Walki o Niepodległość Ojczyzny poległym w bitwie miechowskiej
Dnia 17 lutego 1863 r.*

*Roku Pańskiego 1922 lutego siedemnastego wolnej Rzeczypospolitej
Pomnik ten wzniesli Rodacy.”*

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ POMNIKA

Ogólnie stwierdzić można, że obiekt jest w złym stanie technicznym i wymaga kompleksowej konserwacji. Na jego obecny stan miały wpływ różnorodne czynniki niszczące współdziałające ze sobą od wielu lat.

Po pierwsze postument narażony jest na zewnętrzne warunki atmosferyczne. Zanieczyszczone środowisko potęguje procesy destrukcji.

Przez to powierzchnia jest zabrudzona i zanieczyszczona.

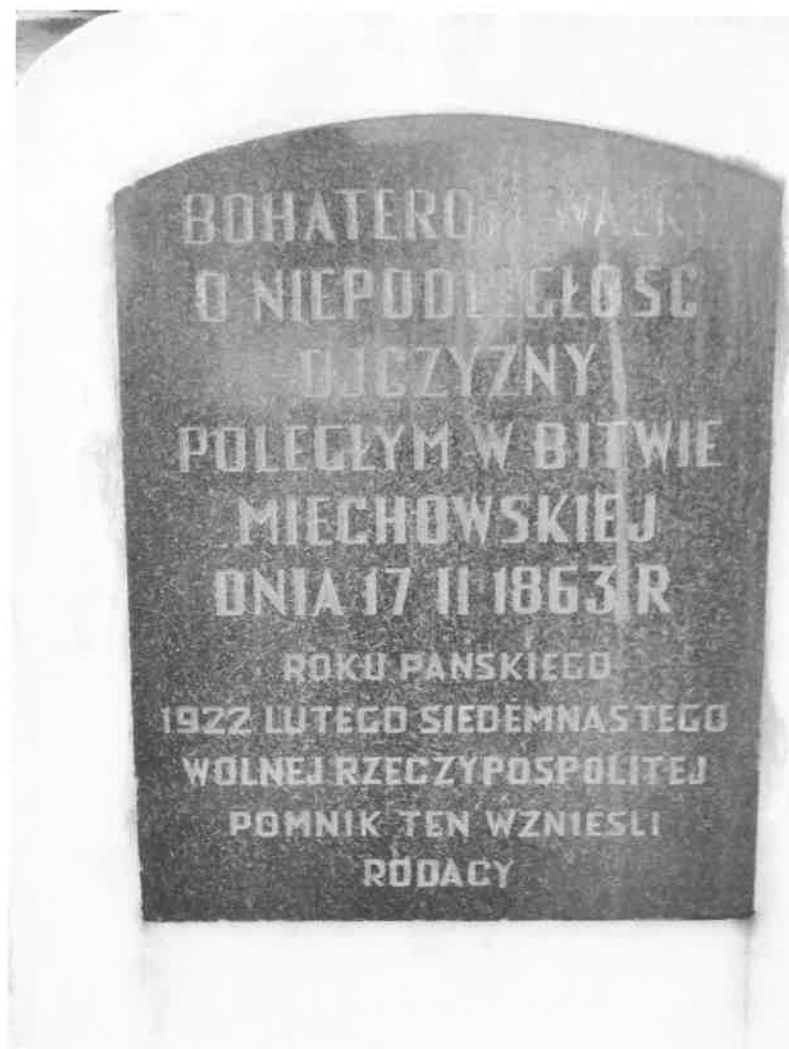
Dodatkowo bardzo ważnym czynnikiem jest brak izolacji poziomej fundamentu, przez co kamień narażony jest na nieustanne podciąganie wody drogą kapilarną, wraz z zawartymi w niej solami. Współdziałanie tych

wszystkich czynników spowodowało degradację kamienia. Kamień utracił spoistość, kruszy się, osypuje. Obecnie pierwotne formy rzeźbiarskie i architektoniczne są zniekształcone i nieczytelne. Widać to wyraźnie na herbach.

Metalowa płaskorzeźba Matki Boskiej pokryta jest brudem oraz grubą warstwą patyny.

W dobrym stanie technicznym pozostaje tablica granitowa z inskrypcją. Jak na razie nie zaobserwowano śladów złocenia inskrypcji, przez to napis jest nieczytelny.

Zły stan techniczny posiadają stopnie pomnika oraz jego ogrodzenie. Ten stan spowodowany jest przez brak izolacji poziomej. Przez to kamienne stopnie oraz ogrodzenie pomnika uległo ogromnej destrukcji. Tynk pokrywający murek ogrodzenia osypuje się, a w większości został zniszczony, odsłaniając cegły z którego został wmurowany.

Zniszczone stopnie próbowano naprawiać poprzez tynkowanie zaprawą cementowo-piaskową. Jednak te działania, bez wyeliminowania przyczyn zniszczeń, nie dały żadnych rezultatów, a tylko pogłębiły zły stan techniczny obiektu.

Również brak izolacji czyli podciąganie kapilarne wraz z solami oraz szereg czynników zewnętrznych takich jak różnice temperatur i zawilgocenia spowodowały destrukcję wapiennej nawierzchni z kamienia. Pozostaje on zniszczony, zdegradowany oraz pokryty mchami poprzez zawilgocenia bez możliwości odprowadzenia wody.

Ten zły stan obiektu próbowano ratować, poprzez kitowanie cementami . Te nieświadome zabiegi pseudo-konserwatorskie tylko pogłębiały jego zły stan. Powodują one blokadę wilgoci podciąganej drogą kapilarną, a ta nie mogąc wyparować dodatkowo pogłębia destrukcję kamienia. Zdegradowane też pozostają fugi łączące bloki kamienne.

WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Ze względu na rozległe i wielorakie zniszczenia obiekt wymaga przeprowadzenia kompleksowej konserwacji. Niezbędne prace konserwatorskie mają na celu usunięcie przyczyn destrukcji kamienia, usunięcie nawarstwień i zabrudzeń, wzmocnienie struktury kamienia, przywrócenie pierwotnych walorów poprzez uzupełnienia brakujących form rzeźbiarskich i architektonicznych, a także zabezpieczenie obiektu przed dalszym niszczeniem.

Zakłada się przeprowadzenie pełnej konserwacji technicznej i estetycznej pomnika. W tym celu pomnik należy zdemontować.

W tym miejscu należy wylać nową płytę fundamentową na ośmiu mikropalach wykonanych na obrysie mogiły. Po wykonaniu zabiegów konserwatorskich pomnik oraz stopnie należy powtórnie zmontować.

Do proponowanych zabiegów technicznych **kamiennego pomnika** należą: wstępne zaimpregnowanie osypujących się partii kamienia. Kolejno oryginalną powierzchnię kamienia należy odczyścić z warstw brudu i patyny. Odczyszczenie powierzchni kamienia proponuje się wykonać bardzo precyzyjnie, sposobem mechanicznym, przy użyciu dłutek, noży szewskich i skalpeli, a także parowniczek przy współudziale środków powierzchniowoczących, ze względu na osłabioną strukturę. Partie gładkie proponuje się odczyścić poprzez szlifowanie materiałami ściernymi.

Oslabione miejsca postumentu i pachołków z piaskowca należy wstępnie zaimpregnować środkiem krzemoorganicznym Funcosil KSE 300, firmy Remmers.

Sposobem mechanicznym należy skuć zniszczone fugi oraz rozwarstwione i odparzone fragmenty uzupełnień zapraw wapienno-piaskowych.

Następnie wymagany jest zabieg odsolenia. Proponuje się metodę swobodnej migracji soli do rozszerzonego środowiska (okłady ligninowe nasączone wodą demineralizowaną).

Po wyekstrahowaniu soli należy przeprowadzić iniekcję spękań i

impregnację strukturalną całości.

Do koniecznych zabiegów estetycznych oprócz usunięcia nawarstwień będzie wykonanie szeregu uzupełnień ubytków form rzeźbiarskich i architektonicznych. Proponuje się użycie kitów mineralnych, barwionych w masie z wypełniaczami w postaci mączki piaskowcowej lub piasku kwarcowego. W przypadku ubytków dużych form, proponuje się wykonanie wstawek z identycznego kamienia.

Po uzupełnieniu brakujących form architektonicznych i rzeźbiarskich oraz ich scaleniu należy obiekt poddać hydrofobizacji preparatem z dodatkiem środków biobójczych (niszczących mikroflorę). Zabieg impregnacji i hydrofobizacji pomnika ma na celu wzmocnienie struktury kamienia i zabezpieczenie go przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi.

W wypadku udowodnienia istnienia pierwotnych polichromii lub złocień (np. na herbach), po przeprowadzeniu stosownych badań konserwatorskich i analiz chemicznych proponuje się ich rekonstrukcję.

Konserwacji należy poddać również **nawierzchnię z wapienia**. Usunąć należy cementowe fugi, a kamienie zdemontować i odczyścić metodą przez piaskowanie przy doborze odpowiedniego kruszywa i ciśnienia. położenie izolacji poziomej oraz powtórny montaż oczyszczonych kostek wapiennych.

Ubytki kostek należy uzupełnić takim samym kamieniem. Proponuje się tzw. wapień chorwacki łamany lub groszkowany. Fugi należy uzupełnić z lekkiej zaprawy wapienno-piaskowej dobranej kolorystycznie w masie.

Konserwacji wymagają **metalowe elementy** pomnika. Z powierzchni należy usunąć produkty korozji metodami ściernymi oraz chemicznymi. Elementy metalowe ogrodzenia należy pomalować preparatami antykorozyjnymi oraz farbą do metalu o kolorze grafitowym. Metalowy emblemat Matki Boskiej po odczyszczeniu proponuje się zabezpieczyć woskiem mikrokrystalicznym.

Po konserwacji zostanie sporządzona dokumentacja konserwatorska z przebiegu prac konserwatorskich.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

KONSERWACJA PIASKOWCA

1. Przeprowadzenie badań stratygraficznych obiektu.
2. Wstępna impregnacja osłabionych partii piaskowca środkiem krzemoorganicznym Funcosil KSE 300, firmy Remmers.
3. Demontaż pomnika oraz nawierzchni z wapienia.
4. Wykonanie płyty fundamentowej na ośmiu mikropalach po obrysie mogiły.
5. Usunięcie zwietrzałych zapraw i fug oraz odczyszczenie powierzchni kamienia z nawarstwień cementowych przy użyciu dłut i skalpeli metodą mechaniczną.
6. Doczyszczenie powierzchni kamienia z warstwy brudu przy użyciu parownicy i środków powierzchniowo- czynnych, po przeprowadzeniu prób. Ewentualne doczyszczenie kamienia sposobami chemicznymi oraz mechanicznymi płaskich powierzchni przez szlifowanie.
7. Wykonanie zabiegu odsolenia kamienia metodą swobodnej migracji soli do rozszerzonego środowiska, przez zastosowanie kompresów z pulpy celulozowej.
8. Iniekcja pęknięć kamienia żywicą epoksydową Epidian 5.
9. Impregnacja piaskowca preparatem krzemoorganicznym Funcosil KSE 300, firmy Remmers metodą przez powlekanie do całkowitego przesączenia z osłoną antybiologiczną.
10. Ewentualna rekonstrukcja brakujących fragmentów w piaskowcu.
11. Uzupełnienie ubytków kamienia kitami mineralnymi barwionymi w masie.
12. Montaż pomnika oraz stopni.
13. Uzupełnienie fug zaprawą wapienno - piaskową barwioną w masie.

14.Rekonstrukcja tynków ceglanej obmurówki pomnika zaprawą wapienno - piaskową barwioną w masie.

15.Hydrofobizacja obiektu środkiem Funcosil SNL firmy Remmers.

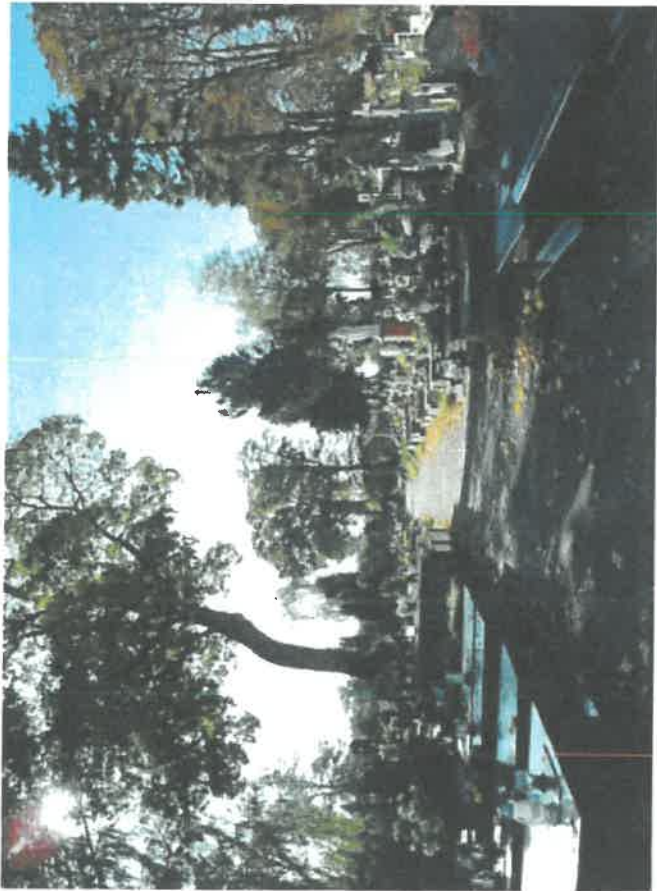

KONSERWACJA NAWIERZCHNI WAPIENNEJ

1. Odkucie cementowych fug i demontaż kostki.
2. Doczyszczenie powierzchni kamienia z warstwy brudu i produktów korozji biologicznej przez piaskowanie przy użyciu odpowiedniego ścierniwa i ciśnienia.
3. Ułożenie kostek na nowej, zaizolowanej płycie fundamentowej.
4. Uzupełnienie ubytków kostek w tym samym gatunku kamienia.
5. Wykonanie nawierzchni przy alejce z kostek wapiennych, analogicznie jak przy pomniku.
6. Fugowanie przy użyciu zaprawy wapienno-piaskowej dobranej kolorystycznie w masie.
7. Hydrofobizacja nawierzchni środkiem Funcosil SNL firmy Remmers.

KONSERWACJA ELEMENTÓW METALOWYCH

1. Oczyszczenie powierzchni metalu z warstwy brudu, produktów korozji i patyny metodami chemicznymi oraz mechanicznymi poprzez piaskowanie, przy użyciu odpowiedniego ścierniwa i ciśnienia.
2. Pomalowanie powierzchni metalowych łańcuchów ogrodzenia środkami antykorozyjnymi oraz farbą do metalu o kolorze grafitowym.
3. Zabezpieczenie tablicy metalowej z wizerunkiem Matki Boskiej woskiem mikrokrystalicznym.
4. Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej opisowej i fotograficznej.

PRACOWNIA KONSERWACJI DZIEŁ SZUKI
Barbara Aleksiejew-Wantuch
31-028 Kraków
ul. Zybkiewicza 5/112

GEZ	KARTA ADRESOWA ZABYTKU NIERUCHOMEGO		3. Miejscowość MIECHÓW
1. Nazwa	CMENTARZ RZYMSKO KATOLICKI	2. Czas powstania ok. 1640 r. - 1818 r.	
8. Fotografia z opisem wskazującym orientację albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym			
			
4. Adres MIECHÓW ul. Piłsudskiego Numer ewidencyjny dz. 2042		5. Przynależność administracyjna Województwo: małopolskie Powiat: miechowski Gmina: Miechów	
6. Formy ochrony Ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, albo decyzji o warunkach zabudowy lub decyzji o ustaleniu inwestycji celu publicznego		7. Opracowanie karty adresowej (autor, data i podpis) J. Wójtowicz Warsztatownia Kwiecień 2013 r.	

9. Uwagi:

Cmentarz usytuowany na wzniesieniu, na północnym stoku tzw. Wielkiej Góry. Ogródzony kamiennym murem. Wejście główne z kamienną bramą od strony ul. Piłsudskiego. Na cmentarzu wniesiona w 1872 r. kaplica pw. Św. Barbary. W jej sąsiedztwie, naprzeciw bramy wejściowej najstarsza część cmentarza z kamiennymi nagrobkami z II poł. XIX w. Historia cmentarza związana jest z budową w 1640 r. szpitala dla ubogich. Szpital prowadzili Bożogrobcy. W sąsiedztwie szpitala istniała plebania, zabudowania gospodarcze oraz kaplica grobowa. Wokół kaplicy od ok. poł. XVII w. grzebano ubogich. Znamienici mieszkańcy Miechowa i okolic chowani byli na cmentarzu przykościelnym przy bazylice miechowskiej i w Siedliskach. Cmentarz parafialny został zamknięty ok. 1784 r. Zmarłych chowano na cmentarzu przyszpitalnym. W 1818 r. cmentarz został rozszerzony i uporządkowany. Poświęcenia dokonał ks. T. Nowiński. Po kasacie prawosławnego cmentarza część cmentarza została zniszczona. Wówczas cmentarz ogrodzono drewnianym płotem. Obecne, kamienne ogrodzenie wykonano w 1873 r. W 1862 r. rozebrano również starą kaplicę grobową i w jej miejscu mieszkańcy z dobrowolnych ofiar rozpoczęli budowę nowej kaplicy. Budowę przerwało powstanie styczniowe. Zadaszone mury przetrwały do czasów współczesnych. Kontynuacją budowy zajął się ks. St. Wesołowski. Cmentarz składał się z dwóch części. w okresie zaboru rosyjskiego od strony pld-wsch. założono cmentarz prawosławny (obecnie sektor VII), z którego zachowały się pojedyncze nagrobki. Na terenie cmentarza prawosławnego znajduje się obecnie kwatery żołnierzy (obecnie sektor VII), z których zachowały się pojedyncze nagrobki. Na terenie cmentarza prawosławnego znajduje się również oficerowie. Powyżej cmentarza Piłsudskiego, w formie filara, neogotycki z dekoracyjnym maswerkowym fryzem. W zwieńczeniu kamienny krzyż. Kwatery skłagaonych rodzin miechowskich, związanych z powstaniem styczniowym Francich, Jakubowskich, Nawroczyńskich, grób Honoraty Chabowskiej z kamienną płytą, na której wyryty krzyż otoczony laurem. Grób Wincentego Szczepki w formie obelisku. Na cmentarzu największa Małopolsce kwatery wojenna z okresu I wojny światowej. Pochowano 644 żołnierzy armii austrowęgierskiej i rosyjskiej.

10. Wytyczne konserwatorskie:

Chroniona jest najstarsza część cmentarza, od strony bramy głównej i kaplicy. Ochronie podlega układ przestrzenny z zachowaną aleją kasztanowców, kamienne ogrodzenie z główną bramą wejściową, pomnik powstańców styczniowych, nagrobki z II poł. XIX w i I ćw. XX w. Ww. nagrobki posiadają wartość historyczną i artystyczną. W części nowszej z uwagi na wartość historyczną i poznawczą ochronie podlega wyłącznie kwatery żołnierzy radzieckich, mogiła lotników oraz kwatery żołnierzy polskich. W wypadku renowacji nagrobków XIX w. i nagrobków z początku XX w. zaleca się opracowanie programu prac konserwatorskich. Kształt i forma nowych nagrobków nie wymaga uzgodnienia.

AKADEMIA SZTUK PIĘKNYCH
IM. JANA MATEJKI W KRAKOWIE

Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł
nazwa jednostki organizacyjnej uczelni Sztuki

DYPLOM

Barbara Aleksandra Wątelek
(podpis posiadacza dyplomu)

Nr 4530
(numer dyplomu)

Pan(i) Barbara Aleksandra Wątelek
imię i nazwisko

urodzony(a) dnia 13 października 1966 r.

w Głuszu

odbył(a) studia wyższe 1987 - 1993

na kierunku Konserwacja i Restauracja
Dzieł Sztuki

w zakresie konserwacji rzeźby

z wynikiem bardzo dobrym

i uzyskał(a) w dniu 28 czerwca 1994 r.

tytuł magistra sztuki w zakresie konserwacji
i restauracji rzeźby

(-) Pluska

Dziekan

m.p.

(-) Kunz

Rektor

Kraków

dnia 28. 9. 1994 r.

Barbara Wątelek
Podpisana
Podpis zamykający

PSOZ-I/1072/95

Kraków, 1995-03-25

ZAŚWIADCZENIE Nr 56/95

Na podstawie art. 217 § 2 pkt 2 Kodeksu postępowania administracyjnego i § 19 oraz § 20 Rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki z dnia 11 stycznia 1994r. o zasadach i trybie udzielania zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytkach oraz prac archeologicznych i wykopaliskowych, warunkach ich prowadzenia i kwalifikacjach osób, które mają prawo prowadzenia tej działalności /Dz.U. Nr 16, poz.55/

WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTKÓW W KRAKOWIE

stwierdza, że Pan/Pani mgr Barbara ALEKSIEJEW-WANTUCH

/ur.23 października 1966r.w Olkuszu/ / zamieszkały/a w Krakowie, ul.Zybkiewicza 5/112

jest uprawniony/a do wykonywania prac konserwatorskich przy zabytkach ruchomych w zakresie konserwacji rzeźby.

Pan/Pani posiada dyplom Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie Nr 4530 i wykazał/a się praktyką przy tego typu pracach przy zabytkach ruchomych.

Niniejsze zaświadczenie nie zwalnia od obowiązku każdorazowego uzyskania zezwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie prac przy zabytkach, określonego przepisami powołanego wyżej rozporządzenia.

Powyższe zaświadczenie wydaje się jednorazowo.

Zaświadczenie wystawia się na wniosek zainteresowanego/nej.

Należną opłatę skarbową w wys. 3,-zł. skasowano na wniosku.

Otrzymują:

1 x Pan/Pani

Barbara Aleksiejew-Wantuch.

K r a k ó w

ul.Zybkiewicza 5/112

1 x a/a.

Wojewódzki Konserwator Zabytków
w Krakowie

mgr inż. arch. Andrzej Guciel

*Przetworzone
zobacz z oryginału
K. Wankel*